

האקדמיה ללשון העברית

כללי הכתיב המלא – הכללים החדשים

סיוון תשע"ז, מאי 2017

השינויים שחלו בכללים מסומנים בצבע אדום.

מבוא

ועד הלשון והאקדמיה ללשון התלבטו במשך שנים רבות בקביעת הכתיב של העברית החדשה. בראשית ימי ועד הלשון נהגה שיטת הכתיב מיסודו של דוד ילין, ולפיה לכל מילה עברית יש כתיב קבוע. לימים קיבלה שיטת הכתיב הזאת את השם 'הכתיב הדקדוקי'. שיטה זו מבוססת על שיקולים דקדוקיים של אורך התנועות בעברית ובשפות השמיות, והיא מתאימה במידה מסוימת לכתיב המקראי, שאף על פי שאיננו אחיד הוא שומר על כמה עקרונות ונטיות (למשל אימות הקריאה יו"ד ווי"ו לא תבואנה לפני דגש, פרט לחריגים ספורים).

הכתיב הזה, הממעיט באימות הקריאה, קשה לשימוש ללא ניקוד. רוב הטקסטים העבריים שנכתבו במהלך הדורות אינם מנוקדים, ויש בהם שימוש רב יותר באימות הקריאה. על פיהם התגבשה בוועד הלשון שיטת כתיב שנייה שזכתה לימים לכינוי 'הכתיב חסר הניקוד'.

באקדמיה ללשון העברית היו בשנותיה הראשונות דיונים רבים וסוערים בשאלת הכתיב, ובשנת תשכ"ח הוחלט לאמץ את שתי דרכי הכתיב הנזכרות פה: טקסטים מנוקדים ייכתבו על פי 'הכתיב הדקדוקי', ואילו טקסטים לא מנוקדים יוכלו להיכתב על פי 'הכתיב חסר הניקוד'. שיטה עקרונית זו התקבלה בציבור: רוב רובם של הטקסטים העבריים נכתבים בדורותינו בכתיב הלא מנוקד, ואילו הכתיב הדקדוקי נוהג בספרי קודש מנוקדים, בשירה, בספרי ילדים ובספרי לימוד לתלמידים צעירים ולעולים חדשים. עם זאת בכללים שלהלן הוצעה דרך להרכבת הניקוד במלואו על שלד האותיות של הכתיב המלא (התקני) לצרכים מיוחדים, כגון בספרי לימוד לראשית הוראת הקריאה והכתיבה.

השינויים בכללי הכתיב גופם

לפני האקדמיה עמדה השאלה אם בכלל ועד כמה לשנות מכללי הכתיב לאחר עשרות שנים שבהן כללים אלו תקפים. ההנחה הייתה שכללי הכתיב המלא התקני (לשעבר "הכתיב חסר הניקוד") אומצו ברובם בקרב המוציאים לאור ואף בציבור הרחב, וכך התגבשה במידה רבה בכתיבה העברית בת ימינו תמונת כתיב אחידה של מרבית המילים. על כן ראתה האקדמיה שלא לשנות את הכללים אלא במעט מן המעט, ובעיקר בכמה מקרים שהכלל היה בבחינת גזרה שאין הציבור יכול לעמוד בה (כגון הכלל שאין כותבים וי"ו במילים חֶמְאָה, תְּכָנִית וכיוצא בהן).

לא שונו כללים שיש בהם תועלת מרובה לכתיבה (כגון יו"ד כפולה לציון הכינוי החבור ay, דוגמת אחי), גם אם עדיין לא נעשו נחלת הכלל.

מכיוון שהאקדמיה רואה חשיבות בשמירה על תמונת הכתיב שהתגבשה, לא נקבעו כללים חדשים שהיו גורמים לשינוי בתמונת הכתיב של מילים רבות, גם אם היה בהם כדי לפשט את הכלל ולהקל את לימודו (למשל, לא נוספה וי"ו אחרי חטף קמץ במילה כגון צְהָרִים] היא נכתבת עתה צוהריים

ולא צוהוריים]; נשמר הכלל שאין כותבים יו"ד לפני שווא נח, דוגמת 'התלבש', 'מכתבי' [ולא היתלבש, מיכתב]). מן הסיבה הזאת אין מנוס מהישענותם של הכללים על ידיעת מבנה המילה – השורש והמשקל, כגון כתיבת יו"ד במקרים של צירי כתשלוס דגש. אחד העקרונות שהנחו את מנסחי הכללים הקודמים היה הקשר בין כתיב צורת היסוד של המילה לכתיב של צורות נטייתה. בכללים החדשים נחלש עיקרון זה. המקרה הבולט הוא בכתיב של הצורות הנוטות של מילים כגון לב, מס, הנכתבות עתה ביו"ד (ליבי, מיסים). בכללים הקודמים נקבע כלל יסוד שלפיו כל אם קריאה בכתיב המנוקד תיכתב גם בכתיב המלא. הכללים החדשים אינם נסמכים עוד על כללי הכתיב המנוקד, ועל כן נוספו בהם סעיפים המתארים את שימוש אימות הקריאה בכתיב המנוקד (כלל ג1, כלל ד2א).

הקדמה

כללי הכתיב החדשים קובעים את הכתיב העיקרי של העברית בימינו, הוא **הכתיב המלא (התקני)**. כתיב זה נועד לשמש בעיקר בכתיבה בלא ניקוד, אך גם בכתיבה בניקוד חלקי ואף מלא במידת הצורך.

הכללים מסדירים את כתיבת הווי"וים והיו"דים לשם ציון חלק מן התנועות ולשם הבחנת עיצורים מתנועות.¹

לצד הכתיב המלא יוסיף ויתקיים הכתיב הדקדוקי המנוקד – מיסודו של דוד ילין – הנוהג בעיקר בטקסטים מן המקורות ובשירה. כלל בסיסי הוא שכל אות הנכתבת בכתיב הדקדוקי הזה, נכתבת גם בכתיב המלא. בגוף הכללים שולבו הנחיות לכתיבת אימות קריאה לפי מבנה המילה, כלומר כאלה הנכתבות גם בכתיב הדקדוקי.

הכללים שלהלן אינם חלים בהכרח על שמות פרטיים, הנכתבים לעיתים קרובות חסר במקום שהכללים מחייבים מלא, ובמיוחד על שמות פרטיים בעלי מסורת כתיב המשתלשלת לאורך הדורות, כגון **יעקב, משה, אהרן, כהן, יהושע, נעמי, שלמה, ירושלים**.

הערה: כשיש צורך להבהיר לאיזו מילה הכוונה, מובאת המילה בסוגריים בניקוד, בדרך כלל בכתיב הדקדוקי.

הכללים

כלל א – תנועת u

מסמנים כל תנועת u באות וי"ו, כגון **עוגה, שוק, סגור, יקום, כתבו; טורבינה; חולצה, הוזמן, רובו, כולם, סופר (סַפֵּר), משוגע, הופל, תסובינה, מכוון (מְכוּן)**.²

כלל ב – תנועת o

מסמנים תנועת o בווי"ו, כגון **חוף, שופט, מולדת, שלוש, כוח, מוח, מאוד, פתאום, בנו (בְּנו), כותונות, טוונות**;³ **אופטימי; בוקר, רוב, כול (בנפרד), כגון 'הכול יודעים', 'למרות הכול', 'מכול וכול', כתובת, תשובנה, טוב, תסובו, לשמור; אומנם, חוכמה, קורבן, קודקוד, תוכנית, אומן (אֶמָן), אומנות (אֶמְנוּת), הופקד (הֶפְקֵד), מושחז (מְשַׁחֵז); אוזניים, ציפורניים, צורכיכם, יכולתי (?כְּלַתִּי), שיבולתך, כותונתי, חומרי (ה'חומר שלי' או שם התואר), אופייני, תקשורתי; יכולתם (?כְּלַתֶּם), ישמורך, לשומרו, בשוכבך; אונייה, חודשים; שורשים, קודשים**.

¹ אין הכללים דנים בנסיבות כתיבתן של האותיות אלי"ף והי"א כאימות קריאה.

האות אלי"ף עשויה להיכתב כאם קריאה כשהיא שורשית, כגון **ראש, ראשון, ראשית, ראשי (רָאשִׁי), יצוא, מצא, הביא, גיא, וכן צְוֹאֵר צְוֹאֵרִי, היא, הוא, נא ועוד**. לעיתים היא נכתבת לציון התנועה a, למשל במילה **כאן**, ובעיקר לפני י' סופית, כגון **בנאי, חקלאי, כדאי, תנאי**, ובסופי מילים שמקורן בארמית, כגון **דווקא, סבא**. גם במילים לועזיות יכולה אלי"ף לציין את התנועה a, בעיקר במילים קצרות כגון **פארק**.

האות הי"א נכתבת כאם קריאה בסוף מילה, כגון **בנה (בְּנָה), בונה (בוֹנֵה), בנה (בְּנִיה), היה (הִיָּה), פה (פֵּה), פה**.

² ראו עוד כלל ה, 3.

³ ראו עוד כלל ה, 3.

יוצאים מכלל זה המקרים האלה שבהם אין מציינים תנועת o בווי"ו:

- (1) תנועת o שבניקוד מסומנת בחטף קמץ, אם איננו בראש המילה,⁴ כגון **צוהריים** (צְהַרְיִים), **מוחרת** (מְחַרְת), **פועלו** (פְּעֻלו), **נוהלי** (נְהַלִּי), **הועמד** (הֶעֱמַד), **יוארך** (יִאָרְך) (ולא צוהוריים, מוחרות, פועולו, נוהולי, הועומד, יוארך).
- הערה: כותבים וי"ו במילים שבראשן חטף קמץ, כגון **אונייה**, **חורפים**, וכך גם אם לפנין באות אותיות השימוש, כגון **האוניות** (הֶאֱנִיּוֹת).
- (2) כשיש אם קריאה אחרת: במילים **זאת**, **מאזניים**, **נאד**, **צאן**, **ראש**, **שמאל**, **מלאת** (מְלֵאת); **כה**, **פה**, **איפה**; בעתיד בבניין קל של נחי פ"א, כגון **תאמר**, **יאבד** וכדומה (אולם בגוף ראשון יחיד: **אומר**, **אובד** [אֲמַר, אֲבַד]); במקור המוחלט של נחי ל"י, כגון **היה** (הִיָּה), **עשה** (עֲשֵׂה); בשמות פרטיים כגון **שילה** (שִׁילָה).
- אבל במילה המסתיימת בתנועה o ובאל"ף, תצוין התנועה בווי"ו: **אפוא**, **מספוא**; **למצוא**, **לבוא**; אבל **לא**, **הלא** (וגם **הלוא**). כן נכתבת וי"ו בצורות **תבואנה בואנה**.
- (3) באותיות וכל"ב הבאות לפני מילה הפותחת בחטף קמץ ובניקוד בא בהן קמץ קטן, כגון **כאוניות**-**סוחר** (= פְּאֲנִיּוֹת-).
- (4) המילה **כל** בנסמך, כגון **יכל האנשים**, **יכל שנבקשי**, **יכל מה שראינו**.

כלל ג – תנועת i

1. כותבים יו"ד לציון תנועת i בכל מקום שהיא חלק ממבנה המילה. למשל: יו"ד שורשית, כגון **פרי**, **יופי**, **שיר שירך שירכם**, **דירה**, **תירא**, **אישן**, **ראית**; יו"ד שהיא חלק מן המשקל, כגון **צמיחה**, **צריך**, **כביש**, **תקין**; יו"ד בסיומות, כגון **חורפי**, **ניסויי** (נְסוּיִי) **ניסויים** (נְסוּיִיִּים), **כפית**, **בני** (בְּנֵי) **בנים**, **אהבתי** **אהבתיך**.
2. כותבים יו"ד לציון תנועת i שאין אחריה אות בשווא נח,⁶ כגון **גיבור**, **פיקח**,⁷ **זיכרון**,⁸ **עיקרון**,⁹ **עיקר**, **קידוש**, **ישוב**, **ייסורים**, **ביקורת**, **עילי**, **עיתון**, **חיטה**, **אישה**,¹⁰ **כיתה**, **מילה**, **מסיבה**, **תפילה**, **חינם**, **כיתתי**, **ריבוני**, **הינה** (הִנֵּה);¹¹ **ראייה** (רְאִיָּה),¹² **הגייה** (הִגְיָה), **שנייה**, **עירייה** **עיריית**;¹³ **דיבר דיברו**, **צייר** (צִיָּר)¹³ **ציירה**, **חיכה חיכתה**, **ריענן** (רִיעָנָן), **ניתן** (נִתַּן) **ניתנו**, **ניזון**, **ייתן ייתנו**, **תיקח תיקחו**,¹⁴ **ייצור** (יִצַּר) **ייצרו**, **ליפול**, **ייבנה** (יִבְנֶה), **תישמר** (תִּשְׁמַר); **עימי** **עימד**.¹⁵

⁴ על הגיית קמץ לפני חטף קמץ ראו החלטות האקדמיה בדקדוק [להלן: החלטות בדקדוק], 1.3 ד, הערה א.

⁵ הכתיב בשלוש יו"דים נובע ממבנה המילה. ראו גם החלטות בדקדוק, 2.3.9.

⁶ על זיהוי שווא נח ראו להלן, הערה 20.

⁷ לפי הכלל כי "דגש חזק הבא במילה (או בנטייתה) יבוא בצורות הנוטות גם כאשר האות שוואית" (החלטות בדקדוק,

1.4.2 א), נכתבת יו"ד גם בצורות כגון **פיקחים** (פְּקָחִים; במקרא פְּקָחִים), **תיקחו** (תִּקְחוּ; במקרא תִּקְחוּ).

⁸ וכן בצורות הנוטות – ראו להלן, סעיף 3.

⁹ אבל **עקרוני** **עקרונות** וכו'.

¹⁰ במילה **אשתי** (אִשְׁתִּי) ובשאר הצורות הנוטות לא נכתבת יו"ד מפני שהשווא נח, שכן בסיסן **אִשֶׁת** ולא **אִשָּׁה**.

¹¹ וכן בנטייה: **הינני**, **הינך**, **הינני**, **הינני** וכו'.

¹² אבל **ראיה** (רְאִיָּה), וראו כלל ו, 2.

¹³ וראו עוד כלל ו, 2.

¹⁴ ראו לעיל, הערה 7.

¹⁵ אבל **עם** (עָם), וראו להלן, חריג (ב).

בכלל זה גם מילים שאין תנועת i בצורת היסוד שלהן: (אם) **אימו אימד** וכן **אימהות**, (את) **איתך איתם**, (לב) **ליבי**, (שן) **שיניים**, (עז) **עזים**, (עת) **עיתים**, (אט) **איטי לאיטו**, (פת) **כיתות**, (צד) **צידו**, (אמת) **אמיתות** (אמתות) **אמיתי**, (מגן) **מגינים** (מגנים); (חמש) **חמישה חמישים**, (שש) **שישה שישים שישי**; (הסב) **הסיבות**, (מסב) **מסיבים**, (מקל) **מקילות**, (מגן) **מגינה**, (תסב) **תסיבינה**.

אבל לא תיכתב יו"ד במקרים האלה:

- (א) בבניין הפעיל גם כשאין אחרי התנועה שווא נח, כגון **התיר**, **הצענו**, **הכה**, **הטו**.
- (ב) במילים **אם**, **עם**; ¹⁶ במילת היחס **מן** ובנטייתה, כגון **ממנו ממך מכס**, וכן כשהיא באה בצמידות לשם (בהידמות הנו"ן), כגון **מדירתו**, **מדי**; בנטיית **בת**, כגון **בתו בתך**; וכן לציון התנועה i במשקל פִּיל, כגון **בית**, **שיט**.¹⁷
- (ג) לפני הרצף יו המציינ או yo, כגון **דיון**, **קיום**, **טריות** (טְרִיּוֹת); **גיורת**, **בריות**, **נטיות**.¹⁸
- (ד) כאשר כתיבת היו"ד תיצור רצף של יותר משתי יו"דים, ¹⁹ כגון **ציים** (ולא צייים), **ציי-** (ולא צייה-), **צייך** (צִיִּיךָ, ולא ציידך), **ציינו** (צִיִּינוּ, ולא ציינו), **ידיים** (ולא ידייים).
3. אם באה אות בשווא נח²⁰ אחרי תנועת i, אין מסמנים את ה־i ביו"ד, כגון **שמחה**, **שפחה**, **מכסה** (מכסה, מכסה), **מנהל** (מְנַהֵל), **תגרה**, **מספר** (מְסַפֵּר), **צביון**, **דמיון**, **מצלתיים** (מְצַלְתִּים), **תשמור**, **נכנס**, **הלביש**, **הרבה** (הַרְבֵּה), **התלבש**.
- אבל בשמות במשקל פִּעֵלוֹן נכתבת יו"ד לציון התנועה i גם בצורות הנוטות וגם במילים הנגזרות, כגון **זיכרון** (זִכְרוֹן-) **זיכרוני** **זיכרונות**, **ביטחון** (בִּטְחוֹן-) **ביטחוני** **ביטחוני** (הביטחון שלי או שם התואר) **ביטחונות**.
- כן נכתבת יו"ד לפני שווא נח במילים לועזיות, כגון **מיליון**, **היסטוריה**, וכן **סיסמה**.

כלל ד – תנועת e

1. בדרך כלל אין כותבים יו"ד לסימון התנועה e, כגון **אזור**, **נכר** (נִכְרֵ), **ממד** (מִמְד), **מרב** (מִרְב), **מצר** (מִצַּר), ²² **בהמה**, **זהה** (זֶהָה), **גאה** (גֵּאָה), **לאה** (לֵאָה), **מרוץ** (מְרוּץ), **מחוש** (מְחוּשׁ), **אפוא**; **זהות** (זֵהוּת); **תצא**, **נדע**; **דקן** (דִּקָּן), **תזה**, **מתמטי**.
2. כותבים יו"ד במקרים האלה:

¹⁶ אבל **עימי**, **עימד** וכ"ו (ראו לעיל).

¹⁷ ראו עוד על כתיב משקל זה בכלל ו, 2.

¹⁸ לאי-הכפלת היו"ד העיצורית במילים אלו ראו להלן, כלל ו, 2.

¹⁹ ראו עוד כלל ו, 4; אבל ראו גם כלל ג, 1 – המילה **ניסויים** (נסוֹיִים) והערתה.

²⁰ לזיהוי שווא נח באמצע מילה אפשר להיעזר בכללים האלה: שווא בצורת היסוד של המילה הוא שווא נח, למשל: שְׂמָחָה, מְסַפֵּר, הַלְבִישׁ, הַרְבֵּה, הַתְּלַבֵּשׁ, מְחֹזֵר, יְשָׁמַע. שווא באמצע מילה שאינו בצורת היסוד הוא בדרך כלל שווא נע: סָפְרוּ (> סַפֵּר), חִפְתָּה (> חִפָּה), יִתְּנוּ (> יִתְּנוּ), פְּקַחִים (> פְּקַח), עֲקָרִי (> עֲקָר). גם השווא בנטיית היחיד של שמות סגוליים כגון דָּגַל הוא שווא נח, ולכן דגלי (דְּגָלִי). כמו כן השווא המכונה שווא "מרחף" נחשב לשווא נח ואין לפניו יו"ד, כגון כתבו (כְּתְבוּ > כְּתַב), דגליכם (דְּגָלִיכֶם > דְּגָלִים), שמלותיה (שְׂמֻלוֹתֶיהָ > שְׂמֻלוֹת).

תינתן הדעת שאין הדברים נוגעים למילים שבהן היו"ד היא חלק ממבנה המילה כמפורט בכלל ג, 1.

²¹ למילה **מצלתיים** ראו החלטות בדקדוק, 2.3.5 ה.

²² המילה **מכל** מנוקדת בשווא (מְכֹל), וממילא אין לכותבה ביו"ד.

(א) אם היו"ד היא חלק ממבנה המילה. למשל: יו"ד שורשית, כגון **מיתר**, **תימן**, **הישיר**; **ריק**, **בין**, **ביצה**, **ביתו**; **אי** (אַי, וכן **איפה**, **אילו**, **כיצד** וכיו"ב); **נהיית**, **נאפית**, **הראיתם**, **תבנינה**; יו"ד המייצגת אל"ף שורשית: **מהימן** (מְהִימָן), **מימרה** (מִימְרָה), **מירכה** (מִירְכָה), **רישה** (רִישָׁה); יו"ד בנטיית הרבים, כגון **בני** – **בניך** **בניה** **בנינו** **בניכם** **בנותיך** **בנותיכם**, וכן **שמימי**, **שתיים-עשרה**; יו"ד בנטיית מילות יחס על דרך הרבים: **לפני** – **לפניך** **לפנינו** **לפניכם**, **בלעדי** – **בלעדיך** **בלעדנו**; וכן במילים **איבר**, **היכל**, **זָעיר**, **כילף**, **עירוס**, **פיגם**, **פסיפס**, **צירי**, **קיסס**, **שיזף**; במילים לועזיות – יו"ד המייצגת את הדרתנועה eu ביוונית, כגון **ניטרלי**, **איקליפטוס**, **אירופה**.

(ב) אם בא צירי לפני אותיות אהחע"ר לתשלום דגש במקום חיריק, כגון **חירש** **חירשים**, **קירח**, **היריון**²³, **תיאבון**²³, **ריאיון**²³, **גירעון**²⁴, **זירעון** (זִרְעוֹן), **שירות**, **מיאוס**, **גירושים**, **חירות**, **מגירה** (מִגְרָה); **תיאר**, **אירע**, **אירעו**, **גירה**, **ניחן**, **ניאות**, **ייעשה**, **תיהנה** (תִּתְהַנֶּה), **ליהנות** (לִתְהַנּוֹת)²⁵.

(ג) בשמות בתבנית סָקָה שיש בהם צירי המתקיים בכל הנטייה, כגון **זיעה**, **לידה**, **קיבה**, **ריאה**, **תיבה** וכן בשם **שינה**²⁶ (לעומת שמות כגון **חמה** [חֻמָּה], **מאה**, **עדה** [קְהָלִי], **עצה**, **פאה**). אבל: **אלה** (עֵץ).

הערה: אין הדברים אמורים בשמות בלשון נקבה שנגזרו משמות בלשון זכר, כגון **לצה**, **עדה** (נקבת עֵד).

(ד) בצורות שם הפועל מנחי פ"י, כגון **לישב**, **לידע**, **לילך**.

(ה) בצורת הנפרד של המילים האלה במשקל פִּעַל: **עינב**, **שיכר**, **שיער**²⁷.

(ו) במילים **פירות** (פְּרוֹת), **ליצן** ו**ליצנות**, וכן במילים **לעיל**, **לעילא**, **מלעיל**, **גרידא** (שמוצאן מן הארמית).

(ז) במילים האלה במשקל פִּעֻלָּה: **בריכה** (בְּרִיכָה), **ברירה** (בְּרִירָה), **עבירה** (עִבְרָה).

(ח) בשמות במשקל הַפְעֵל מגזרת פ"נ ועל דרך פ"נ, כגון **היכר**, **הישג**, **היתר**, **היצע**, **היסט**, ובשמות הגזורים מהם, כגון **היכרות**, **הישגיות**.

(ט) בצורות נפעל עתיד מדבר, כגון **אישמר** (אִשְׁמַר/אִשְׁמֵר), **אימנע** (אִמְנַע/אִמְנַעַ), **איבנה** (אִבְנָה/אִבְנָה), **איאלץ** (אִאֲלֹץ).

(י) במילים לועזיות כגון **רְאָלִי**, **אִידֵאָל**, **תְּאֵטְרוֹן** – שבאה בהן אל"ף בעלת תנועה אחרי תנועת e ואין אחרי האל"ף אם קריאה – תיכתב יו"ד לפני האל"ף: **ריאלי**, **אידיאל**, **תיאטרון**²⁸.

כלל ה – וי"ו המציינת עיצור

1. בראש המילה כותבים וי"ו אחת, כגון **ועד**, **וידוי**, **ותיק**.

²³ אבל בנטייה ללא יו"ד: **הריונה** (הִרְיוֹנָה), **תאבוננו** (תִּתְאָבֹנוּ), **ראיונות** (רִאיוֹנוֹת).

²⁴ וכן **גירעונות** (גִּירְעוֹנוֹת) – לפי כלל ג, 3.

²⁵ אך לא במ"ם השימוש, כגון **מארצך**, **מחבריי** (השוו כלל ג, 2(ב)).

²⁶ אבל בנטייה **שנת** (שְׁנַת) – **שנתו** וכיו.

²⁷ אבל בנטייה **ענב** (עִנְבִי), **שכר** (שְׁכַר), **שער** (שְׁעַר) – **שערו** וכיו.

²⁸ עם זאת הכתיב ביו"ד רווח גם במילים שיש אחרי האל"ף אם קריאה כגון **ארכיאולוגיה**, **גיאוגרפיה**, **מוזיאון**.

2. כופלים את הווי"ו כשהיא בתוך המילה, כגון **אוּזָה**, **אוּשָׁה**, **תוּךְ** (תְּנִיךְ), **תיוּךְ** (תְּנִיךְ), **מקווה** (מְקוּהָ, מְקוּהָ), **נווה**, **תקווה תקוות** (תְּקוּוֹת-), **זוּית**, **סתוּנית**. בכלל זה גם הווי"ו הבאה אחר אותיות השימוש (מש"ה כלי"ב), כגון **הוּעַד**, **בוּידוּי**, **לוּרַד** (לְרַד), **מוּילנָה**.²⁹

3. אין כופלים את הווי"ו בסמיכות לווי"ו אחרת: **ווילון** (ווילון), **מכוון** (מְכוּן), **מקווה** (מְקוּהָ, מְקוּהָ), **תקוות** (תְּקוּוֹת), **תיווך** (תְּוִיךְ), **לצוות** (לְצוּוֹת).

הערה: כשנוצר רצף של שלוש וי"וים או יותר, מומלץ לנקד את הווי"וים המציינות את התנועות, כגון **טוּוּת**, **מקוּוּת** (מְקוּוֹת), **וּוּו** (וּוּו).

4. בסוף המילה כותבים וי"ו אחת, כגון **שָׁלוֹ** (שָׁלוֹ), **כסלו**, **לאו**; **צו**, **קו**, **וו**, **תו**.³⁰ בכינוי הנסתר לשם ברבים או למילת יחס הנוטה על דרך הרבים באה וי"ד לפני הווי"ו (כחלק ממבנה המילה), כגון **בניו**, **לפניו**. הוא הדין לכינוי המצטרף לסיומת -ות, כגון **בנותיו**. כן כותבים וי"ד לפני וי"ו בסוף המילים האלה: **יחדיו**, **סתיו**, **סטיו**, **עכשיו**, **עניו**, **שָׁלוֹ** (אבל **סתוּי**, **עכשוּי**, **שלוּי**).

כלל ו – יו"ד המציינת עיצור

1. בראש המילה כותבים יו"ד אחת, כגון **ילד**, **ינשוף**, **יצור** (יצור). בכלל זה גם היו"ד הבאה אחר אותיות השימוש (מש"ה וכל"ב), כגון **הילד**, **וילד**, **כיום**, **לינשוף**,³¹ **שיאמר**, **מיד** (כגון 'מיד ליד'), **מידי** (כגון "מְיָדִי תבקשנו"), **אבל בתואר הפועל ובשם התואר הגזור ממנו היו"ד נכפלת: מיידי, מיידי**.

2. בתוך המילה כופלים את היו"ד אם אין לפניו או אחריה אם קריאה, כגון **בנין**, **ענין**, **לוייתן**, **צייר** (צִיֵּר), **התיישבות**; **קריית**, **בעיית**, **בעייתי**;³² **יופייד** (יּוֹפִיִּי), **אופייה** (אֲפִיָּה); **מניין** (מְנִיָּן), **רגליים**, **אופניים**, **שמיים**, **דברייד** (דְּבִרִיִּי), **עלייד** (עֲלִיִּי);³³ **מייקר**, **תייסד**, **לייצר**, **הסתיים**, **מעוניין**, **שהחיינו**, **הייתה**.

אבל ליד אם קריאה אין כופלים את היו"ד, כגון **עוין**, **קריה**, **בעיה**,³⁴ **ראיה** (רְאִיָּה);³⁵ **דיון**, **גירות**;³⁶ **אופיו** (אֲפִיּוֹ); **חיה** (חַיָּה), **היה**, **יהיה**, **יחיה** (יַחְיֶה), **יחיה** (יַחְיֶה), **החיה** (הַחְיֶה), **החיו**; **מסוים**, **מעוין**, **גילויו** (גְּלוּיּוֹ),³⁷ **תיירה** (תִּיֵּרָה). כך גם **צייר** (צִיֵּר), **ראייה** (רְאִיָּה) **ראיית** (רְאִיֵּת), **מטרייה** **מטריית**, **עירייה עיריית** (בדוגמאות האלה ובמילים כיוצא בהן היו"ד העיצורית [השנייה] אינה נכפלת בשל סמיכותה לאם קריאה).³⁸

²⁹ אבל כשיש מירכאות או גרשיים לפני הווי"ו היא אינה נכפלת: **ה"ועד"**.

³⁰ אבל בשמות האותיות ו' ות' נכתבת יו"ד לפני הווי"ו: **וי"ו**, **תי"ו** (גם ברבים: **וי"וים**, **תי"וים**).

³¹ אבל בשם הפועל כופלים את היו"ד אחרי הלמ"ד, כגון **לייצר**, ראו להלן, סעיף 2.

³² אבל **בעיה** ביו"ד אחת. ראו להלן.

³³ במילים אלו אין נכתבת יו"ד לציון התנועה i.

³⁴ אבל ראו לעיל **קריית**, **בעיית** **בעייתי** (בשתי יו"דים).

³⁵ והשוו **ראייה** (רְאִיָּה) לפי כלל ג, 2, וראו עוד בהמשך פסקה זו.

³⁶ וראו עוד על כתיב מילים אלו וכיוצא בהן לעיל כלל ג, 2 (ג).

³⁷ אבל **גילויו** (גְּלוּיּוֹ).

³⁸ היו"ד הראשונה מציינת את התנועה i לפי כלל ג, 2. וראו שם.

יצאו מכלל זה המילים במשקל פִּיל, שבהן אין כופלים את היו"ד (ואף אין מציינים ביו"ד את התנועה i), כגון **בית**, **גיס**, **שיט** (שִׁיט), **ליל**³⁹; וגם כשמצורפת להם הסופית ה: **הביתה**, **לילה**. הוא הדין במילה **מים**.

3. **בסוף המילה אין כופלים את היו"ד**, כגון **גילוי**, **מצוי**, **גוי**, **נוי**; **הווי**, **מתני**, **אולי**, **די**, **ודאי**, **חשמלאי**.

יצאה מכלל זה היו"ד בסיומת ay המציינת כינוי מדבר, כגון **עלי**, **בניי**, **ילדותיי**, אבל לא לאחר יו"ד עיצורית אחרת, כגון **סיכויי** (סכויי).

4. אין כופלים את היו"ד אם הכפלתה תיצור רצף של יותר משתי יו"דים,⁴⁰ כגון **ייסד** (יִיסַד), ולא **ייסד**; **יירה** (יִיְרָה), ולא **יירה**.

נספח: ניקוד עזר ודרכי שילוב הניקוד בכתיב המלא

1. ניקוד עזר

במקום שיש חשש לדרימשמעות בקריאת המילה, מומלץ להשתמש בניקוד עזר, כגון סימון מקצת התנועות, סימון מפיק ושייך שמאלית.

לדוגמה: **הקשר** (להבדיל מן הקֶשֶׁר); **מצוות** (להבדיל מן מצוֹת); מכּוּוּן (להבדיל מן מכוּוּן); **התכוננו** (להבדיל מן התִּכּוֹנְנוּ); **כרת**⁴¹ (להבדיל מן כָּרַת); **אספה**⁴¹ (להבדיל מן אִסְפָּה); **שונות** (להבדיל מן שוֹנוֹת); **ילדה** (להבדיל מן יִלְדָה [שם עצם] ומן יִלְדָה [פועל]); **קשקש** (להבדיל מן קֶשֶׁשׁ).

2. דרכי שילוב הניקוד בכתיב המלא

הרוצה לשלב את הניקוד במילים הכתובות בכתיב המלא, ינקוט דרך זו:

א. כל סימני הניקוד משמשים, למעט קיבוץ, הווי אומר: קמץ ופתח, צירי וסגול, חיריק, חולם, שורוק, שווא וחטפים, דגשים (חזקים וקלים), מפיק ונקודות הַ[בְּחֹן של השייך]. הקמץ הקטן משמש רק באותיות השימוש, כגון וְאֹנִיּוֹת.

ב. כל וי"ו המציינת u תנוקד בשורוק, כגון **חולצה**, **מועמד**.

ג. וי"ו המציינת o תנוקד בחולם, למעט וי"ו המייצגת חטף קמץ. לפיכך: **שופט**, **שלוש**; **כותל**, **שלושת**; **חוכמה**, **כותלי**, **שלושתם**, **מועמד**; אבל **חורפים**.

ד. וי"ו ויו"ד עיצוריות מוכפלות ינוקדו באות הראשונה, כגון **הוועד**, **הייתה**, **ידיים**. במילים כגון **מטרייה**, **צייר**, שבהן היו"ד הראשונה מציינת את התנועה i, סימן התנועה יבוא ביו"ד השנייה: **מטרייה**, **צייר** (ראו כלל ו, 2).

³⁹ לא כן הריבוי **גייסות**, **תיישים** (גִּיסוֹת, תִּישִׁים) וכיו"ב.

⁴⁰ ראו עוד כלל ג, 2 (ד); אבל ראו גם כלל ג, 1 – המילה **ניסויים** (נסוּיִים) והערתה.

⁴¹ תינתן הדעת שגם במקרים שבהם לי הפועל זהה לאות הראשונה של סופית העבר ובניקוד בא דגש חזק – אין מכפילים את האות. לפיכך נכתב בכתיב המלא **התכוננו** (התִּכּוֹנְנוּ, ולא התכוננו), **כרת** (כָּרַת, ולא כרתת), **שבתי** (שָׁבַתִּי, ולא שבתתי).